

PASTRMKA IZ RIKAVAČKOG JEZERA

ulijeva u rijeku Cijevnu. Vjerojatno da je ovaj ponor bitni uzrok što je nivo vode u jezeru mnogo opao, te bi njegovim zatvaranjem uslijedilo ponovo povećanje jezera, kako nam to potvrđuju jezerske terase u ovoj kotlini.

Bližu okolinu jezera sačinjavaju strme padine koje su mjestimično obrasle sa bukovom i borovom šumom, a naročito jugozapadna strana. Ostali dijelovi su obrasli sa travom. Kako je jezero zaklonjeno sa svih strana planinama, klima ove doline je dosta blaga, te nema ni jakih vjetrova koji duvaju masivima Komova i Prokletija u neposrednoj blizini.

Boja vode jezera je tamno-zelena. Ona je čista i bistra. Muti se samo kada potoci nabujaju i donose veće količine materijala. Ovo obično ne traje dugo. U toku zime jezero je zaleđeno. Providnost vode nije velika i iznosi oko 3 metra. Temperatura vode mjerena na površini pored obale iznosila je 12 avgusta u 8 časova 16,3°C a u 18^h 17,9°C, dok je temperatura vode u otoci iznosila 15,1°C.

IHTIOFAUNA JEZERA

Ihtiofauna u jezeru je zastupljena samo sa jednim predstavnikom i to iz familije Salmonidae: pastrmkom (*Trutta fario*). Nije mi poznato od kada se nalazi u tom jezeru, kada je nasadena i odakle je prenešena. Postoji najvjerojatnija mogućnost da je ona prenešena i nasadena u jezero iz rijeke Skrobotuše, koja se ulijeva u Vrmošku rijeku. Ova rječica je udaljena svega oko 3—4 km od jezera.

Pastrmka iz Rikavačkog jezera predstavlja posebnu formu i njene morfološke osobine se u mnogome razlikuju od naših ostalih formi *Trutta fario* koje naseljavaju potoke, rječice, rijeke i jezera ovog područja. Tijelo je postrance spljošteno, te su leđa uslijed toga uska. Glava u odnosu na dužinu tijela je velika i malo spljoštena. Maxillara je uža a duža i dostiže do ispod stražnjeg dijela oka (vidi crtež). Čelo zaobljeno i sa veoma karakterističnim očima koje dolaze u najznačajnije morfološke osobine ove forme, po čemu se bitno razlikuje od ostalih formi *Tr. fario*. Dijametar oka je mnogo veći nego u ostalim formama. Očna duplja je izrazito velika a tako isto i očna kugla sa zjenicom. Operkulum je dosta veliki, na gornjem dijelu izrazito zarubljen i prelazi prilično iza *Pinna ventralis*. Dentala je izduženija i šiljastija. Zubi dosta jaki i brojni. Ljuske su dosta sitne, te se jedva primjećuju. Leđa su sivosmeđe boje, sa strane svetlije, dok je trbuh svijetlo bijele boje. Uzduž i iznad lateralne linije posuta je sitnim smeđim pjegama, okruglih ali i nepravilnih oblika. Ovih pjega ima u vrlo ograničenom broju tako da ih često izvjesni primjerci imaju svega po nekoliko. Crvene pjege koje su dosta sitne i imaju ciglastu boju, posute su po bokovima i često kod pojedinih primjeraka pre-

Pogled na Rikavačko jezero

Foto: Drecun

OPIS JEZERA

Rikavačko jezero se nalazi u Kučima u Crnoj Gori, između planinskih masiva Žijova i Prokletija, istočno od Lijeve Rijeke, neposredno uz albansku granicu, od koje je udaljeno oko 200 metara. Ono leži u jednoj uvali oivičeno sa svih strana strmim planinama. Na jugoistočnoj strani jezera uzdiže se planina Vila (2093 m), sa istoka Kukura, sa sjevera i sjeveroistoka Širokar i sa juga Koštica. Nadmorska visina jezera iznosi 1311 metara.

Jezero je ovalnog oblika sa površinom od oko 7,5 ha. Ono je ranije imalo mnogo veću površinu nego danas, što nam jasno svjedoče ostaci jezerskih terasa na zapadnoj obali. Glacijalnog je porijekla. Istočna obala jezera je pretežno strma i kamenita sa uskim obalnim pojasom, koja se naglo spušta u veće dubine. Ostala obala je više položena sa blagim nagibom, naročito južna gdje je obala najšira.

Geološki sastav tla ovog jezera je različit. Dok je masiv Vile, Kukure i Koštice krečnjačko-dolomitskog sastava, dotle su planine koje se uzdižu sa zapadne strane jezera sastavljene od škriljevca. Čitav ovaj teren pripada slojevima mladeg paleozojskog doba.

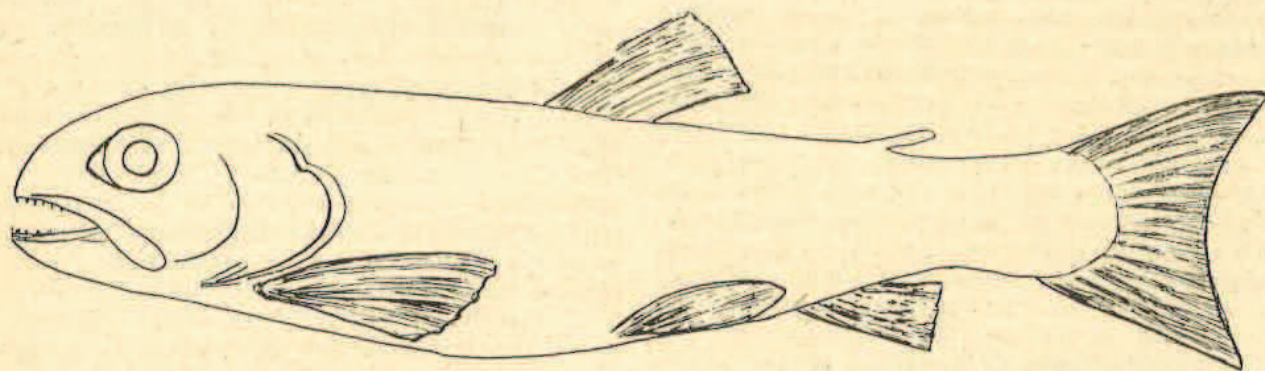
Dubina jezera je prilično velika i iznosi oko 14 metara. Dno je uz obalni pojas muljevito i glibovito, osim što je istočna strana mjestimično kamenita. Širina ovog regiona iznosi 7—9 metara i mjestimično je obrastao vegetacijom. Kako je na južnoj obali voda veoma plitka, ovdje se nalazi jedan širi pojas obalnog regiona (8—12 m) gdje je i vegetacija najbujnija.

Glavne količine vode jezero dobija iz potoka, koji se sliva sa Širokara i koji ne presušuje u toku godine. Za vrijeme većih padavina i otapanja snijega, ovaj potok nabuja i nanosi u jezero ogromne količine materijala sa strmih ogranaka ove planine. Veće količine ovog materijala sedimentirane su na ušću potoka u jezero. Iz istih razloga prorade još nekoliko vrela koja takođe donose ogromne količine vode. Sva ova vrela su prema tome sezonskog karaktera. Jezero otiče na istočnoj strani i ponire u neposrednoj blizini, ispod kamenitih strana planine Vile. Ponor odnosi velike količine vode, koja zatim izbija sa druge strane ovog planinskog masiva pod imenom vrela »Klimenački slap«, a koji se

ovladavaju nad brojem smeđih pjega. Trbušna peraja je relativno široka. Ledno peraje ima kratku bazu ali je zato peraje duže. Masno peraje se nalazi iznad završetka baze analnog peraja i dosta je malo. Repno peraje je osrednje i sa manjim urezom. Boja prsnog, trbušnog i analnog peraja je žućkasto-siva. Slijepih crijeva kod ispitana tri primjerka bilo je: 69, 71, 73 a prosječno 71 komad. Dužina ulovljenih primjeraka do kojih sam došao, iznosila je od 175 do 296 mm, a težina najvećeg primjerka iznosila je 225 grama. Veličina prosječnih primjeraka koji se love u omeđe jezeru se kreće od 200 do 250 mm, a težina između 120 do 150 grama. Veći primjerci se rijetko love. Prema izjavama čobana koji u ljetnjim mjesecima ribare na jezeru, najveći do sada izlovljeni primjerci riba težili su oko 500 gr. Polni organi kod ulovljenih primjeraka bili su sasvim razvijeni. Ovaj ulov vršen je 12 avgusta ove godine. Kod ženki jajnici su već imali formiranu ikru koja je bila prilično krupna u odnosu na ostale forme potočnih pastrmki iz susjednih voda. Ma da

Prilikom pregleda stomačnog sadržaja kod potočne pastrmke iz Rikavačkog jezera, našao sam slijedeći sadržaj: nekoliko kućica od ličinki *Leptocera* *aterinnusa*, jedan odrasli insekat *Dytiscusa* i jednu *Oligochetu*. Sličan sadržaj bio je i kod ostalih primjeraka koje sam pregledao. Iz ovog se da zaključiti da stomačni sadržaj nije bio prazan. Prilikom ocjenjivanja stepena uhranjenosti ovih salmonida i pri pregledu unutrašnjih organa u tjelesnoj šupljini, nijesu se mogle zapaziti nikakve naslage ili slojevi masnoće, što je pojava kod ostalih pastrmki iz susjednih voda. Slijepa crijeva (*Appendices pyloricae*) bila su potpuno gola i bez masnoće, što nam govori da je stepen uhranjenosti kod ovih pastrmki prilično slab.

Pokusnim lovom mogao sam ustanoviti da je jezero prilično napučeno ribom. To su mi potvrdile i lovine pojedinih ribara iz obližnjeg katuna. U blizini jezera ima svega jedan katun, sa nekoliko koliba iz kojih svega tri četiri čobanina povremeno na mušicu love ribu. Velika udaljenost od naselja

Pastrva iz Rikavačkog jezera

nijesam mogao dobiti bliže podatke o mrijestu, pretpostavljam da se isti obavlja koncem mjeseca oktobra, tj. prije smrzavanja Rikavačkog jezera, koje nastupa već prvih dana mjeseca novembra kada dolazi do jačeg zahlađenja na ovom području. Mrijest se obavlja u potoku, gdje ima nešto šljunka i pijeska. Takođe i kod pregledanih mužjaka, gonade su već bile razvijene.

U poređenju sa *Trutta fario* iz sliva rijeke Tare i Biogradskog jezera, vidi se da ova pastrmka ima svoje napred pobliže opisane karakteristične osobine po kojima se bitno razlikuje od pastrmke iz Tare i Biogradskog jezera. Boje su kod pregledanih primjeraka mnogo otvorenije i sa manjim brojem pjega, koje su sitnije od ostalih potočnih pastrmki. Ljuske više ovalne i mnogo manje. Broj slijepih crijeva kod pregledanih primjeraka iznosi 71, dok kod pastrmki iz Tare i Biogradskog jezera redovno prelazi broj 80.

I pored toga što je jezero dosta duboko i prostrano, veličina i težina ovog salmonida je veoma karakteristična. Dok u Biogradskom i Pešičkom jezeru nijesu rijetki primjerci od 3—5 kilograma, ovdje rijetko koji primjerak da teži pola kilograma. Prethodna jezera po svojoj veličini i dubini odgovaraju približno Rikavačkom jezeru. Pastrmke u Crnom jezeru teže i do 15 kilograma. Sva tri jezera naseljena su sa potočnom pastrmkom.

i granična zona doprinjeli su bogatstvu jezera na ribljem fondu.

U dosadašnjem popisu i rasprostranju slatkovodnih riba u Jugoslaviji, ni jedan autor ne spominje Rikavačko jezero, a vjerovatno da ni jedan nije imao prilike da dođe do materijala iz ovog jezera, te da ga prouči i opiše.

Na osnovu ispitivanja, proučavanja i upoređenja ovog materijala sa srodnim salmonidima iz susjednih voda, da se zaključiti da je pastrmka iz Rikavačkog jezera vjerovatno jedna nova još neproučena salmonida.

LITERATURA:

1. Cvijić J.: Geomorfologija I, Beograd 1924.
2. Karaman S.: Pisces Macedoniae, Split 1924.
3. Karaman S.: Salmonidi Balkana. U almanahu Vode i ribe Jugoslavije, Zagreb
4. Karaman S.: Novi prilozi poznavanju naših salmonida. 1932. god. Ribarski list. Godina VII broj 9 i 10.
5. Karaman S.: Prilozi ihtiologije Crne Gore. Ribarski list Godina VIII. broj 9 i 10.
6. Taler Z.: Rasprostranjenje i popis slatkovodnih riba Jugoslavije, Beograd 1954.
7. Taler Z.: Metoda sa skalom za ocjenjivanje stupnja masnoće ili uhranjenosti kod salmonida. Veterinaria, god. II, sv. 1.